

SZUROMI PÁL

A TÁLTOS

Még alig virradt, és te már az ajtóban álltál. Egy nyújtózó kiscicát láttam benned, s az maradtál egészen addig, amíg le nem csókoltam szemeidről a csillagok tükörképét, és ők haragos hunyorításokkal ugyan, de befogádták mélyükbe az új fényeket. Most is ujjaim közé fogtam az arcod, de tekintetem már kifésült hajadra tévedt, amelyen most nem ültek ott a reggeli mosakodás szerteugrált vízcseppjei, és ez elszomorított nagyon. Hiszen minden reggel én fésültelek, én készítettem fonható fonalakát a copfjaidhoz, és most megcsaltál. Nem, ne is mondj semmit, ne védekezz... Ezt a vétket úgysem teheted jóvá, és én sem bocsáthatom meg neked, soha.

Szomorúságomból arra eszméltem, hogy homlokoddal a homlokomat döntetted, meg a nyakamra függeszkedve hintázol körülöttem.

— Gyere, gyere, gyere! — ismételted —, különben elindulnak a kocsik a határba.

Kinézttem az ablakon, és ijedten láttam, hogy igazad van. Messziről karsú lovak haladtak a napkéreg aranymezejében. Sietve kerestem elő a dobozt, és kitoltuk a biciklit a kapu elé.

Te előttem, a vázon szerettél ülni, én meg vigyáztam a dülő menti gödröket, nehogy a kétujnyi széles, rideg vas fájdalmat okozzon ütéseivel. Ezért leggyakrabban a komlóültetvényeken át, a dombokon száguldottunk ki a határba, és amíg a lejtőkön lábaim pihentek a pedálozástól, térdeimmal fölemeltelek. Tisztán érezhetted a robogás szelét, meg egy kicsit az erőmet is, én pedig mindig fogadni mertem volna a tóparti buzogányok százaiba, hogy az út végén játékosan elsírod magad: — Te csacsi, hát ha így viszel, mindenki tudni fog róla...

Most vagy akkor is — azt hiszem, mindegy, hogyan mondom, annyira jelen időnek érzem azokat a napokat, ahogy fekszel mellettem, magadba foglalva gyermekkori eszmélésünk történetét —, most is a domboknak indultunk. Fejed lehúztad, én meg kifulladásra hajtottam, hogy megelőzhessük a szántóföldek mögötti szőlőbe tartó első lovas kocsikat.

A hosszú percek alatt maró szomjúságként harapózott el rajtunk az izgaiom, ahogy az út még legyőzésre váró kilométereit kémelettük. Szemünket az égnek feszülő fák makacs lombfoltjai kínozták, a kerekekről vad rianással tépte le magát a homokfolyó. De végre elénk robbant a lóúsztató szigetnek pipacsatklana, mellette a szőlőhegy, a völgyben — a kunyhó. A permetes tőkék szunnyadva várták a nap perzselését. A kocsinyomok porát aznap a mi izgatott bokáink verték föl először.

A dobozt már a kunyhóban vettem elő. Felpróbáltuk a szürke, összekarcolt ezüstgyűrűket, aztán egymásba karolva leültünk a hordók meg a rafia-kötegek közé. Így váraoztunk szótlánul, a falon az árnyak egyre erősödtek — határaikat elszakították a fénytől. Végül én szólaltam meg.

— Pénteken szabad vagyok.

— Jaj, ne akkor! Nagymamám mondta, hogy a péntek szerencsétlen.

— Akkor szombaton.

— Anya takarít.

— De hát így mi lesz velünk?! — keseredtem el. — Vasárnap meg délelőtt is mise van.

— Délután, vasárnap délután! — kapaszkodtál ebbe a végső gondolatba.
— Majd azt mondjuk otthon, hogy visszajöttek a cirkuszosok.

Ebben megegyeztünk. És a sikeres reggelt kísérő öröm leoldotta rólunk a válás súlyait. Te a biciklin, kezeddel szoknyád ugrálását fékezve, én pedig gyalog, kerülő úton tértem haza.

A következő órákban már nem találkoztunk. Hogy együttlétünk gyanúját az emberekből eloszlassam, ebéd után kihívtam Jánost fejelni, házunk elé, a gyepre. Így mindenki láthatja, hogy Ildi nincs velem!... Láthatja a nászcsalád, a kutyájával kolduló Tarisznyás Ember, meg Lajos bácsi, az erdész. Mérközéseinknek ők voltak gyakori tanúi. Az öreg Nász, esténként a kocsihoz hazatérőben, előttünk lelassította lovait, aztán átszólt az ülésről: — No, hogy' átok mán?... A Tarisznyás Ember arrahaladtában az árokpartra ült, vakkantott a kutyájának, és megették aznapi kenyerüket; Lajos bácsi meg a köves útról figyelte a kóbor vadakat.

Mindnyájukat szerettem, hogy törődnek velünk. Ez feloldotta a délutánok ilyenkor még Jánossal is érzett társtalanságát, de akaratom ellenére valami önfegyelmézést parancsolt rám, ami arra kényszerített, hogy szüntelen figyeljem magam, mert ezek az emberek átlátnak rajtam, felelősséggel tartozom nekik, és ha nem vigyázok, még a hajnali biciklizések titkait is kiolvassák a szememből, hogy aztán eldönthessék, mi a jó bennem és mi a rossz; megjutalmazzanak, vagy büntessenek. De én csak figyelhetem a lépéseimet, a felnőtteket nem ismerem belülről, a szerencsén múlik, mit fogadnak el tőlem jónak, mit rossznak, s olyan ez éppen, mint a mesében a „Szerencséd, hogy öreganyádnak szolitottál!”.

Apámat is ezzel a szorongó érzéssel vártam aznap este. Fáradtan érkezett a munkából, alig volt hozzám pár szava. Megmosakodott, aztán vacsorát kért. Gondolatait akartam lopva nyomon követni, s egyik percben sietőséggel majd felborítottam őt, aztán hirtelen belémnyilallt, hogy ezzel gyanússá válhatok, és átváltottam csiga módjára kiszedni elé az ételt.

Már feküdni indultunk, nyitott szájjal lélegeztem föl, amikor... amikor apám a sarokban heverő öreg írógépről leemelte az új indigót — és én soká úgy éreztem, a föld nyílt meg akkor alattam, hiszen még másnap is elkapott a láz leleplezésünk gondolatára.

Akkor apám lámpafény felé tartotta az indigót, és olvasni kezdte a sötét festékmezőben kikoptatott szöveget.

— „MEGHÍVÓ! Értesítek mindenkit, aki bennünket ismer, hogy augusztus 18-án tartom Ildivel az esküvőmet a templomban. Szeretettel várok oda mindenkit.” — Apám először elnevette magát, aztán elkomorodott és felém fordult.

— Szétküldted már ezeket?

— Jaj dehogy! — tiltakoztam ijedten. — Ezt csak úgy... úgy véletlenül írtam.

— Értem — mondta ő. — Akkor majd segítek neked.

— Ne, ne, nagyon kérlek!... Ildi is megijedne! — szaladt ki a számon.

— Mitől ijedne meg, hiszen násznép mégiscsak kell.

— Csak te legyél ott, de más ne... nem akarom! — kiáltottam és sírva kirohantam az utcára.

Rémülten járkáltam a kihalt házak előtt, fülemben félelemteli csodálkozásal csengtek vissza apám szavai. Hogyan is gondolhatta, hogy vendégeket hívjunk, hogy próbára tegyük: cselekedetünkért dicséretet kapunk-e tőlük, vagy büntetést. Mert nagyon jó, hogy törődnek velünk, és még az idegeneknek is hálásak lehettünk, ha megkérdezték: ki gyerekei vagytok, de nem sza-

bad ilyen gyorsan meglepni, hanem óvatosan, hetek, talán hónapok alatt meggyőzni őket, hogy igazán jószándékból tettük, nem akartunk senkit megbántani, mikor Ildi feleségül jött hozzám... Azonkívül Ildi nem ismeri a Tarisznyás Embert, az öreg Násztól meg fél, hogy elszabadítja a lovait. S már menekülésre sincs időnk! A templomban itt áll a Tarisznyás Ember, kutyája ide-oda futkos, gazdája mogorván vakkant neki. Az öreg Nász zsíros szalmakalapja alól kérdezi meg: No, hogy' átok mán; Lajos bácsi meg a késő őszi vadászatokon tűnődő fejcsóválással meséli a gyerekeknek, hogy már nem tartozunk közéjük, pedig ez nem egészen igaz — és akkor Ildi sírva fakad.

Kínzó elevevességgel láttam ezeket a képeket, és kinn, a néptelen utcán, ahogy éjbe feketült az este, a jegenyék ugrani kész óriásként nehezültek fölem, a madarak rikoltozásai áramcsapások voltak: az arányok elveszítették megszokott rendjüket. Éreztem, hogy cselekednem kell. Minden apámon múlik. Hallgatnia kell rám! Hiszen ő harag nélkül fogadta tervünket... Talán még várakozik is rám a szobában, hogy kiengeszteljen!

De aznap éjjel, a bútorok közt tapogatózva, a várakozás villanyfénye helyett csupán horkoló hangok kísérték ágyamhoz.

Reggel, miután neked mindent bevallottam, sírva öleltél át, de könnyelműségemért nem tettél szemrehányást. És egy óra múlva, az oldalajtón, a sekrestyén át beszöktünk a templomba, hogy a hűvös derengésben elmondjuk az esküt, amire nagyapám tanított, és az „Isten engem úgy segítjen” szavakkal kezdődött. Sietve cselekedtünk, nehogy meglepjenek, és mikor észrevettem, hogy vékony blúzodban mennyire fázol a szokatlan hidegtől, elveszett minden ünnepélyesség, mert szavaink közben hajad kibontottam, és ráterítettem csupász válladra. De azért így is nagyon örültünk, és kinn a napfényen, hatalmas tüsszentéseid után, a templomkerti sövény mögött már nevetve csókoltalak homlokon, hiszen... a feleségem voltál.

Akkor nem gondoltunk apámra, nekem is csak később jutott eszembe, s leghevesebben vasárnap reggel kinzott a gondolat, hogy minden az ő tudta nélkül történt, pedig tervünket nem ellenezte. Magamra kapkodtam a ruháimat, és a kövesúton elfutottam a templomhoz, hátha ő már várakozik ránk, találkoznom kell vele, megmondani, hogy nem lesz semmi, meggondoltuk magunkat, a meghívót is játékból gépeltem, vagy... ha nagyon elnéző lesz, bevallhatom, hogy már megtartottuk.

A délelőtti miséket lesben, a sövény mögött hasaltam végig, de apámat nem láttam sem az érkezők, sem az elmenők között. Delet harangoztak, mire előbújtam, hogy végre odabenn megkeressem őt. A tömjén illatú homály csendjét a kőmosó asszony rongycsapódásai szaggatták darabokra. A lépteiket egymásnak dobálták a falak, az asszony felnézett közeledtemre.

— Tessék mondani, nincs itt az apám?

— Ha csak te, vagy én nem vagyok az!

— Hát akkor hol van?! — kiáltottam. Rohantam kifelé a síkos köveken, a falak még sokáig üvöltötték utánam a kérdést.

„Én megmondtam, hogy eljöhet, megmondtam neki!” — ismételtem. Ha délutánra vár minket, otthonról már akkor is el kellett indulnia. Tudja, milyen fontos ez a nap, tudnia kell!... Holtfáradtan rogytam le a kapunál, a konyhán észrevettem a ruháit, tovább vonszoltam magam — végre, végre megláthatom őt, elmondhatok mindent, bocsánatot kérhetek a megvárakoztatásért.

Most kinyitom az ajtót — és Ildi! az apám alszik!

Megérthetem ezt, mondd!

E z e k b e n az órákban az apám alszik!... És a függöny hullámokat vet a horkolástól.

*

Tekintetem most végigméri a mozdulatlanságod, ahogy fekszel mellettem, keziddel vállamat szorítva. Lélegzésed hallgatom, és ezek a meg-meginduló, erőtlen légörvények árulják el egyedül szabálytalanságukkal, hogy izgatott vagy. Szeretnélek felébreszteni, hogy megtudd: Zsuzsika már alszik, magához vette Mazsolát, a láza is csökkent. De félek, hogy megriadsz, erősebben éreznéd a reggel közeledtét, a gondjainkat. Így csak szemedbe hullt hajszálaidat vonom hátra, kötegyükből az éjjeli fényben kitűnnek a fehérek, a fémmel borítottak.

Emlékszel, egy reggel, házasságunk után milyen jót neveltél, ahogy eljátszottam előtted régi, kifésült hajad láttán született haragomat. Már veled nevettem én is, hiszen tudtuk, mennyire más az idő siettető kényszere, hogy rendbe tedd magad, mielőtt munkába indulsz, és mennyire más a szerelem, egymás titkainak sóvár felfedezései.

Kezdetben csalhatatlannak hittük az emberektől őrzött ösztönünket, és mint a szeretkező, boldog állatok teltünk be egymás örömeivel, az évszakok fűből, levélből ömlő szagával. Aztán elég volt néhány rossz szó, és a jegegyék óriás voltukból egyszerű fákká vedlettek vissza, az éjjeli röptükben rikkoló madarak csupán a természet hírmondói lettek, s megértettem apám egykor sebeket ejtő nyugalmát.

S elfeledtük a hajnali biciklizéseket, mintha kinnal járna az emlékezés. De az ősz egy fagyos novemberi reggelén, mikor lányunkat óvodába kísértük, ő meglátott egy csontig lesoványodott lovat, a ló az útszélen felkapart vörös salakot rágta, elcsukló térdekkel botladozott, csapzott sörénye lengett a szélben, és Zsuzsi felkiáltott:

— Ugye, ez táltos!

— Miből gondolod, kislányom?

— Parazsat eszik, meg szép karcsú, hogy könnyebben tudjon repülni! — És a szeme annyi hitet sugárzott, hogy nem mondhattuk: a ló gazdátlan, a kínzó éhségtől rágja a salakot.

Am időnként, visszagondolva erre, magunk sem tudunk dönteni a valóságról, hiszen munka után, ha megfeszült, levegőre szomjas izmokkal pihe-nünk, előttünk is megjelenik a táltos, karcsú hátát kínálja felénk, sörényébe kapaszkodhatunk, már újra nevet az arcod, ujjaid türelmetlenül nyújtóznak a vágytól — erőt nyerünk tőle, mint most, lányunk ébredését várva.

Ildi, szerelmem, nyugodj meg: Zsuzsika már nem lázas, és ugye nem felejtet el, mit mondott az este: „Most azért vagyok ilyen forró, mert én vagyok a nap... Csak az a baj, hogy akkor olyan korán kell felkelnem. — De hát... ha már én vagyok a nap.”